

Pasaulio lietuviai apie Sausio 13-ąją: kova už laisvę dar tęsiasi

Minėdami 35-ąsias Sausio 13-osios metines, laisvės gynėjai, tarp jų ir nemažai dabar užsienyje gyvenančių lietuvių, kasmet mintimis grįžta į praeitį. Visgi Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) Pilietinio atsparumo komisijos organizuotame virtualiame minėjime ne tik nuskambėjo jautrūs prisiminimai, bet ir vyko griežta akistata su dabartimi. Pasaulio lietuviai, kadaise savo kūnais gynę strateginius objektus Vilniuje, o šiandien gyvenantys JAV, Kanadoje, Jungtinėje Karalystėje, Šveicarijoje, Vokietijoje, Norvegijoje ir Australijoje, sutaria: Sausio 13-oji nėra tik istorijos vadovėlio puslapis. Lemtingos nakties įvykiai ir jų reikšmė lieka itin aktualūs ir šiandien, tad istorijos pamokas privalome išmokti iš naujo, nes laisvė, kaip paaikškėjo, yra ne duotybė, o nuolatinis budėjimas.

Ana Vengrovskaja | Pasaulioletuvis.lt

Tęstinė kova už laisvę

Renginio moderatorė, PLB Pilietinio atsparumo komisijos pirmininkė Irma Petraitytė-Lukšienė, pradėdama diskusiją, brėžė aiškia paralelę tarp 1991-ųjų ir šių dienų geopolitinės realybės. Pasak jos, nors prieš 35 metus beginkliai žmonės apgynė Lietuvos nepriklausomybę, grėsmės šaltinis išliko tas pats.

„Rusijos agresija niekur nedingo, mes esame vis dar pavojuje ir turime vėl telktis ir mobilizuotis dėl saugios Lietuvos ateities“, – kalbėjo I. Petraitytė-Lukšienė. Ji pabrėžė, kad lietuviai turi aiškia savybę krizių atvejų mobilizuotis ir susivienyti.

PLB Pilietinio atsparumo komisijos pirmininkė Irma Petraitytė-Lukšienė | Asmeninio archyvo nuotr.

Šiai minčiai pritarė ir renginio svečias, Lietuvos Nepriklausomybės Akto

signataras Arūnas Degutis. Sveikindamas susirinkusiuosius ne tik su liūdesio, bet ir su Pergalės diena, jis negailėjo kritikos dėl Vakarų pasaulio ir pačios Lietuvos atsipalaidavimo po Šaltojo karo pabaigos.

„Mes patikėjome, kad visą laiką gyvensime tik taikoje. Atsipalaidavome, pradėjome džiaugtis geromis sąlygomis ir užmiršome, kad viskas istorijoje kartojasi, ir, deja, krypta ne į pačią geriausią pusę,“ – teigė A. Degutis. Pasak jo, ilgą laiką buvo ignoruojami akivaizdūs faktai, o dabar matome pasekmes. Signataras išsakė renginio leitmotyvą tapusią mintį: „Laisvė nėra duotybė, kaip sakoma šio susitikimo lozunge, ją reikia ir saugoti, puoselėti ir daug dirbti. Ir jeigu mes jos nelaistysime prakaitu, tai gali tekti laistyti krauju.“

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Arūnas Degutis | Asmeninio archyvo nuotr.

Ko mus išmokė Sausio 13-oji?

Diskutuojant apie tai, ko mus išmokė Sausio 13-oji, vienas dažniausiai skambėjusių motyvų buvo asmeninė atsakomybė ir suvokimas, kad laisvė yra trapi.

Virginija Stukaitė, 1991-aisiais, būdama studentė, gynusi Seimo rūmus, o dabar gyvenanti Jungtinėje Karalystėje, pabrėžė būtinybę neprarasti budrumo. „Atėjo tas suvokimas, kad laisvė yra labai labai trapus dalykas. [...] Reikia dėti visas pastangas kiekvieną akimirką ar kiekvieną minutę, kad tokios dienos niekada gyvenime nebeprireiktų“, – sakė ji.

Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenės Švietimo tarybos pirmininkė Virginija Stukaitė | Asmeninio archyvo nuotr.

Apie tai, kad laisvė nėra dovana, o sunkaus darbo rezultatas, kalbėjo ir Laimonas Vinikaitis, šiuo metu gyvenantis Norvegijoje. Prisimindamas savo, tada 21-erių metų studento, patirtį ginant Parlamentą, jis pabrėžė: „Reikia suprasti, kad niekas tau nieko neduos ant lėkštutės. Reikia pačiam, patiems, visiems kartu tą pasiekti. Kad nebūtų tokių pasakymų po to: „Ne už tokią Lietuvą kovojame.“ Išsikovojame laisvę ir tada darome tai, ką norime. Tokia ji ir bus, kokią mes ją sukursime.“

Vienybė - galingiausias ginklas prieš milžiną

Pasaulio lietuviai sutaria, kad svarbiausia 1991-ųjų pamoka - tai neįtikėtina vienybė, kuri paneigė geopolitinius skaičiavimus.

„Sausio 13-oji paneigė patį didžiausią mitą pasaulyje – kad maža tauta negali laimėti prieš labai didelį priešą, jeigu veikia kartu“, – teigė Jungtinės Karalystės lietuvių bendruomenės pirmininkė ir PLB valdybos narė Alvija Černiauskaitė. Ji pabrėžė, kad būtent susitelkimas kritinėje situacijoje leido „nykštukui nugalėti milžiną“.

Kanadoje gyvenantis Vidas Vitkus, kuris 1991-aisiais buvo 18-metis studentas iš Kauno, su nerimu stebi dabartinį susipriešinimą, tačiau tiki, kad pavojaus akivaizdoje lietuviai vėl susivienytų. „Jautėsi ta vienybė, jautėsi žmonės, kad visi susiejome vienam darbui – ginti Lietuvą. [...] Reikia nepamiršti, už ką kovojom, kad turime tą laisvę ir ją reikia išlaikyti“, – kalbėjo V. Vitkus, primindamas, kad nesvarbu, kur gyvename – Lietuvoje ar užsienyje – esame viena tauta.

Kanados lietuvis Vidas Vitkus | Asmeninio archyvo nuotr.

JAV lietuvių, PLB valdybos narė Dovilė Budrytė, Sausio 13-ąją budėjusi prie Radijo ir televizijos komiteto, papildė mintį apie bendrystę kalbėdama apie šią šiuolaikinę paramą Ukrainai.

„Manau, Sausio 13-oji išmoko, kokia svarbi yra bendrystė – taip pat tarp Lietuvos ir Ukrainos – kuri išsivystė ypač po 2022-ųjų metų“, – sakė D. Budrytė ir paragino diasporą aktyviai palaikyti šią ryšį.

PLB valdybos narė, JAV lietuvė Dovilė Budrytė | Asmeninio archyvo nuotr.

Veikti čia ir dabar, nelaukiant nurodymų

Šveicarijos lietuvių bendruomenės pirmininkė, PLB valdybos narė Jūratė Caspersen atkreipė dėmesį į tai, kad Sausio 13-osios įvykiai neturi būti traktuojami kaip „baigtinis“ istorinis faktas.

„Man tikriausiai didžiausia pamoka iš Sausio 13-osios būtų tokia, kad mes nekalbėtume apie tai, kas atsitiko prieš 35 metus, kaip apie buvusį, įvykusį ir pasibaigusį dalyką. Tai vis dėlto buvo pamoka, kuri šiandien turėtų labiausiai mus veikti“, – sakė ji.

Šveicarijos lietuvė taip pat priminė svarbią detalę – gynėjai yra ne tik tie, kurie stovi su ginklu ar prieš tanką, bet ir tie, kurie krizės metu lieka savo darbo vietose, siekdami užtikrinti sklandžią valstybės veiklą: „Jeigu kas nors atsitiktų, dešimtis tūkstančių žmonių turės dirbti savo darbą. Ir jie yra irgi gynėjai.“

Australijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Rasa Mauragis atkreipė dėmesį greitos reakcijos svarbą diasporoje. Ji priminė, kaip 1991-aisiais Australijos lietuviai ėjo pas vietos parlamentarus ir dirbo su žiniasklaida, ir pabrėžė: „Turime būti pasiruošę taip, kaip tada, reaguoti greitai, padaryti tai savo gyvenimų prioritetu, o ne laukti, kad kas nors pasakytų, ką daryti.“

Gyvi prisiminimai: nuo dujų balionėlio prieš tanką iki tėčio ašarų

PLB surengtame Laisvės gynėjų minėjime dalyvavę pasaulio lietuviai papasakojo savo prisiminimus apie 1991 m. įvykius ir leido pajusti tą ypatingą 1991-ųjų atmosferą, kai nebuvo vietos baimei, tik pareigai.

L. Vinikaitis pasakojo beveik kinematografinę istoriją: būdamas naktiniu sargu institute kitoje upės pusėje, jis pro langą pamatė važiuojančią karinę techniką. „Išlipau aš per langą ir nubėgau iki Seimo. [...] Gavau dujų balionėlį ir guminę lazda. Tai visai karys, – su ironija prisiminė Norvegijos lietuvis. – Jūra iki kelių tada buvo. Aplinkui visi esantys ten buvo dėl manęs ir aš ten buvau dėl jų visų.“

Norvegijos lietuvis Laimonas Vainikaitis | Asmeninio archyvo nuotr.

D. Budrytė prisiminė sumaištį prie Lietuvos radijo ir televizijos pastato Konarskio g.: „Staiga pasigirdo šūviai. Iškart per žmones perėjo toks šurmulyš: „Bet čia, – sako, – čia tikros kulkos.“ Nepaisydami to, pasak jos, „visi dori žmonės darė tai, ką reikėjo daryti... darėm tai, ką mums sakė mūsų sąžinė“.

V. Stukaitė pasidalijo itin jautriu prisiminimu apie tėtį, grįžusį iš Vilniaus į namus: „Bėgau jo pasitikti, tarsi jis būtų grįžęs iš kokio karo. Aš jaučiau tą jo parneštą jausmą. Kaip tėtė pasakojo: „Tiesiog, kai pradėjo šaudyti, žmonės krito, dužo langai ir žmonės išsilakstė į visas puses.“ Jo akyse buvo ašaros.“

Pasak Pasaulio lietuvių vienmandatėje apygardoje išrinktos Seimo narės Dalios Asanavičiūtės-Gružauskienės, šiandien itin svarbų istorinę atmintį perduoti jaunimui: „Šiandieną mes vėl suprantam, kad visa tai yra labai trupu. Mes tuomet mokėmės, bet ir šiandieną vis dar mokomės. Mokomės, kad laisvė yra tas dalykas, kurį turime ginti kiekvieną dieną. Tuo, ką kalbame, tuo, ką darome, tuo, kuo reiškiamė savo įsitikinimus ir tuo, tuo, ką mes darome, jog laisvė gyvuotų ir vaikų atmintyse. Šiandien pagrindinis mūsų darbas – ką Alvija šiek tiek užsiminė – mokyti jaunąją kartą. Kad atmintis liktų gyva. Kad tie žmonės, kurie gimė jau nepriklausomybės laikotarpyje, suprastų, kokį kelią turėjo nueiti Lietuva, kad šiandieną būtų laisva. Ir kokį kelią dabar eina Ukraina dėl tos pačios laisvės.“

Keturios kryptys diasporai

PLB pirmininkė Dalia Henke renginį vainikavo konkrečiu kvietimu veikti. Ji pabrėžė, kad pasaulio lietuviai ne tik prisimena, bet ir ruošiasi galimiems scenarijams.

„Mes irgi ruošiamės. Ir kiekviena bendruomenė, kiekvienas lietuvis, gyvenantis užsieny, turi išmokyti per mūsų mokymus, kurie bus tęsiami, kad kiekviena bendruomenė suprastų savo užduotį“, – sakė D. Henke.

Ji išskyrė keturias pagrindines kryptis diasporai:

1. Politinė parama: nuolatinis darbas su gyvenamųjų šalių vyriausybėmis ir žiniasklaida.
2. Finansų telkimas: pasirengimas rinkti lėšas Lietuvos gynybai.
3. Humanitarinė pagalba: pasirengimas priimti žmones, jei tektų trauktis iš Lietuvos.
4. Istorinės atminties perdavimas: jaunajai kartai būtina perduoti žinią, už ką jų tėvai kovojo.

„Mes esame „prailgintos rankos“ už Lietuvos ribų“, – apibendrina I. Petraitytė-Lukšienė ir priminė, kad šiandien kova už mūsų laisvę vyksta Ukrainoje, ir mūsų pareiga – nesustoti remti tų, kurie dabar kovoja prieš tą patį agresorių, prieš kurį laisvės gynėjai stovėjo prieš 35 metus.

Visą renginio įrašą žiūrėkite [čia](#).

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.